
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
С. Македонија

Воронешки државен универзитет
Русија

Университет имени Гоце Делчева,
г. Штип, С. Македония

Воронежский государственный университет
Россия

Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Voronezh State University
Russia

Петта меѓународна научна конференција

Пятая международная научная конференция

Fifth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

8-9 октомври 2020 / 8-9 октябрия 2020 / 8-9 October 2020

Штип

Штип

Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
С. Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
С. Македонија
Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Петта меѓународна научна конференција

Пятая международная научная конференция

Fifth International Scientific Conference

**ФИЛКО
FILKO**

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЯ, КУЛЬТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS**

8-9 октомври 2020 | 8-9 октябрия 2020 | 8-9 October 2020

Штип

Штип

Stip

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

ФИЛКО
FILKO

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков
Наташа Сараfoва
Ирина Аржанова
Кире Зафиров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје
316.7(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција филологија, култура и образование (5 ;
2020 ; Штип)

Зборник на трудови / Петта меѓународна научна конференција ФИЛКО
филологија, култура и образование, 8-9 октомври 2020, Штип = Сборник
статей / Пятая международная научная конференция ФИЛКО филология,
культура и образование, 8-9 октября 2020, Штип = Conference proceedings
/ Fifth International scientific conference FILKO philology, culture and
education, 8-9 October 2020, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев”,
2021. - 465 стр. ; 21 см

Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-787-2

1. Напор. ств. насл.

а) Културологија -- Собири

COBISS.MK-ID 52932613

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Жана Грачева, Филолошки факултет при ВГУ
Весна Коцева, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Алемпиевиќ (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Неџати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалџшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Марија Рејес Ферер (Шпанија)
Технички секретар
Нагаша Сарафова
Јована Караниќиќ-Јосимовска
Ирина Аржанова
Главен и одговорен уредник
Драгана Кузмановска

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Жанна Грачева, Филологический факультет при ВГУ
Весна Коцева, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Драгана Кузмановска (Македония)
Ева Ѓергиевска (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Татјана Стојановска-Иванова (Македония)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софья Алемпиевич (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрия)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Юлиа Дончева (Болгария)
Биљана Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)
Вольф Ошлис (Германия)
Волфганг Моч (Германия)
Мария Рейес Феррер (Испания)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Майкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Тамара Валчич-Булич (Сербия)
Ахмед Гюншен (Турция)
Неджати Демир (Турция)
Шерифе Сехер Эрол Чалышкан (Турция)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Ученый секретарь
Нагаша Сарафова
Йована Караникич-Йосимовска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Марьяна Розенфельд (русский язык)

Бильяна Иванова (английский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Татьяна Уланска (английский язык)

Техническое редактирование

Костадин Голаков

Наташа Сарафова

Ирина Аржанова

Кире Зафиров

Адрес организационного комитета

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Zhana Gracheva, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Alempijevic (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Maria Reyes Ferrer (Spain)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalışkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)
Conference secretary
Natasha Sarafova
Jovana Karanikic-Josimovska
Irina Arzhanova
Editor in Chief
Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)
Maryana Rozenfeld (Russian)
Biljana Ivanova (English)
Snezana Kirova (English)
Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov
Natasha Sarafova
Irina Arzhanova
Kire Zafirov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faculty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Suzana R. Bunčić - ANDRIĆ'S EARLY STORIES WITH ELEMENTS OF ALLEGORY AND SATIRE	13
2. Катерина Видова - ГЛАГОЛСКИОТ ПРИЛОГ ВО УЛОГА НА ПРИЛОШКА ОПРЕДЕЛБА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И НЕГОВИТЕ АНГЛИСКИ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ	19
3. Ана Витанова - Рингачева - СОБИРАЧИТЕ НА МАКЕДОНСКОТО НАРОДНО ТВОРЕШТВО ОД ЦЕПЕНКОВ ДО ДЕНЕС (НА 100-ГОДИШНИНАТА ОД СМРТТА НА МАРКО ЦЕПЕНКОВ)	27
4. Бранка Гривчевска - МОДУЛАЦИЈАТА КАКО ПРЕВЕДУВАЧКА ПОСТАПКА ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА РОМАНОТ „ПАЛОМАР“ ОД ИТАЛО КАЛВИНО	33
5. Сашка Грујовска-Миланова - ИНТЕГРАЦИЈА НА ГЕРМАНИЗМИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	43
6. Јованка Денкова - СОЦИЈАЛНИТЕ РАСКАЗИ НА АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ И БОРИС БОЈАЦИСКИ	49
7. Марија Ѓорѓиева Димова - ИНТЕРДИСКУРЗИВНИТЕ ДИЈАЛОЗИ НА ЛИРИКАТА.....	57
8. Ивана Ѓорѓиева, Александар Нацов - ГАСТРОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИСТОЧНИОТ РЕГИОН НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА.....	69
9. Биљана Иванова, Драгана Кузмановска, Снежана Кирова ПРЕДНОСТИ ПРИ УЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИК ОД НАЈМАЛА ВОЗРАСТ	75
10. Билјана Ивановска, Марија Кусевска, Цвета Мартиновска Банде ЈАЗИЧЕН КОРПУС НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ ПО АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	79
11. Лела Ивановска - КРЕАТИВНОСТА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК	87
12. Natka Jankova Alagjovska - INTERCULTURAL COMMUNICATION CONGITION OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN OUR COUNTRY AND ABROAD	95
13. Сашка Јовановска - УСВОЈУВАЊЕ ВТОР ЈАЗИК- ПЕДАГОШКА ГРАМАТИКА	105
14. Луси Караниколова-Чочоровска - „ПРОСВЕТИТЕЛСТВОТО ВО ЈУЖНОСЛОВЕНСКИТЕ ЛИТЕРАТУРИ“ (ПРЕГЛЕД)	113
15. Карначук Ирина Јурьевна - ПОРЯДОК СЛОВ И ИНВЕРСИЈА КАК СПОСОБИ ВЪРАЖЕНИЯ ЕКСПРЕССИВНОСТИ	119
16. Милена Касапоска-Чадловска - ГРАМАТИКАТА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ФРАНЦУСКИ ЈАЗИК ЗА СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ	123
17. Лидија Ковачева - ДЕМОНОЛОШКИТЕ ПРЕТСТАВИ КАЈ АСИРЦИТЕ И БАБИЛОНЦИТЕ	133
18. Славчо Ковилоски - ПРОТОТИПИ НА ЖЕНСКИ ЛИКОВИ ВО МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНОСТ И ФОЛКЛОРОТ ОД XIX ВЕК	141
19. Весна Кожинкова - РЕФЕРЕНЦИЈАЛНОСТА ВО РОМАНОТ „МЕМОАРИТЕ НА АЛБЕРТ АЛНШТАН“ ОД КИРЕ ИЛИЕВСКИ.....	149

20. Кристина Костова, Марија Крстева, Наталија Попзарјева, Крсте Илиев, Драган Донеv - ДРАМАТА ВО СРЕДЕН ВЕК КАКО ОСНОВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ НА КУЛТУРНИОТ ИДЕНТИТЕТ ВО АНГЛИЈА	155
21. Мирјана Коцалева, Александра Стојанова, Билјана Златановска, Наташа Стојковиќ - ПРИМЕНА НА РАЗЛИЧНИ МЕТОДИ НА УЧЕЊЕ НА ИНФОРМАТИЧКИТЕ ПРЕДМЕТИ	163
22. Весна Коцева - ГЛАВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА КОМУНИКАТИВНИОТ ПРИСТАП	169
23. Весна Коцева, Марија Тодорова - ОСНОВНИ НАЧЕЛА НА ПРИРОДНИОТ ПРИСТАП НА КРЕШЕН И ТЕРЕЛ	177
24. Даниела Коцева, Шукрије Барути, Снежана Мирасчиева - ЈАЗИКОТ И ГОВОРОТ ВО ФУНКЦИЈА НА ОПШТЕСТВЕНА И ИНДИВИДУАЛНА АДАПТАЦИЈА	183
25. Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева - РЕФЛЕКСИЈАТА НА ОДДЕЛНИ ТЕЛЕВИЗИСКИ СОДРЖИНИ И ПОЈАВАТА НА НАСИЛСТВО КАЈ ДЕЦАТА	191
26. Драгана Кузмановска, Лидија Ристова, Биљана Иванова МОЌТА НА ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ ВО СВЕТОТ НА РЕКЛАМИТЕ	199
27. Marija Kusevska - WHERE DIRECTNESS AND INDIRECTNESS RESIDE	207
28. Лидија Лумпова - СООТНОШЕНИЕ ГОЛОСА АВТОРА И ГОЛОСОВ ГЕРОЕВ В ХУДОЖЕСТВЕННИХ СИСТЕМАХ ТОЛСТОГО И ДОСТОЕВСКОГО (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА -ЭПОПЕИ Л.Н. ТОЛСТОГО «ВОЙНА И МИР», РОМАНОВ Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ», «ИДИОТ», «БРАТЪЯ КАРАМАЗОВЫ»)	215
29. Ранко Младеноски - ХИПОТЕКСТОТ ВО ПОЕЗИЈАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	223
30. К.А. Нагина - ТВОРЧЕСТВО Л.Н. ТОЛСТОГО В ПРОСТРАНСТВЕ СОВРЕМЕННОГО ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ	233
31. Георгий Недюрмагомедов - ФОРМИРОВАНИЕ МЕТАПРЕДМЕТНЫХ УМЕНИЙ УЧАЩИХСЯ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	241
32. Першина Татьяна Ивановна - ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ГЕОГРАФИИ	247
33. Мария Попова - РОЛЬ И ФУНКЦИИ МУЗЕЕВ В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОГО ГУМАНИТАРИЯ	253
34. Vesna Prodanovska-Poposka - ACQUIRING PROPER PRONUNCIATION: AN OVERVIEW OF A SET OF EXERCISES FOR IMPROVING ENGLISH LONG /i:/ AND /u:/ VOWELS	259
35. Цветанка Ристова Магловска, Младен Мицевски ИСКУСТВЕНО УЧЕЊЕ КАКО АЛАТКА ЗА ИНСПИРИРАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УГОСТИТЕЛСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ	265
36. Петја Рогич, Драган Донеv - МИНАТИТЕ ВРЕМИЊА ВО БУГАРСКИОТ И МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА „ВУЈКО ВАЊА“ ОД АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ ВО ОДНОС НА МИНАТИТЕ ВРЕМИЊА ВО СРПСКИОТ ПРЕВОД	273

37. Наташа Сарафова - ВЛИЈАНИЕТО НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА И КУЛТУРНИТЕ ПОЛИТИКИ ВРЗ ВИДЛИВОСТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ КНИЖЕВНОСТИ (Пример : Норвешка книжевност)	281
38. Наташа Сарафова, Марица Тасевска - АСПЕКТИ НА КНИЖЕВНИТЕ ИНДУСТРИИ ВО НОРВЕШКА	291
39. Simona Serafimovska - STRUCTURE OF THE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS AT THE UNIVERSITIES IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA	297
40. Елена Владимировна Сидорова - ЛОГИЧЕСКИЕ ОШИБКИ В ПИСЬМЕННЫХ РАБОТАХ УЧАЩИХСЯ	305
41. Александра Стојанова, Мирјана Коцалева, Наташа Стојковиќ, Билјана Златановска - ПРИМЕНА НА VARK МОДЕЛОТ ВО ПРОЦЕСОТ НА УЧЕЊЕ	311
42. Анета Стојановска-Стефанова, Марија Магдинчева-Шопова - ПРЕДИЗВИЦИТЕ ОД ПОЛИТИЧКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА ЗА ДРЖАВИТЕ	319
43. Aleksandra P. Taneska, Blagojka Zdravkovska-Adamova CREATING SYLLABUS AND DEVELOPING GRADING CRITERIA FOR MACEDONIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSES AT SEEU ACCORDING TO NEEDS BASED ANALYSIS	327
44. Ольга Тихонова - И.В. ГЁТЕ КАК КИНОПЕРСОНАЖ: К ПРОБЛЕМЕ ДИАЛОГА ЛИТЕРАТУРЫ И КИНО	337
45. Марија Тодорова, Весна Продановска-Попоска - ГЛАСОВНИТЕ СИСТЕМИ НА ШПАНСКИОТ И НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	345
46. Емилија Тодоровиќ - ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: УЧЕЊЕ ПРЕКУ РАБОТА-НОВ КОНЦЕПТ ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА ВО ТЕХНИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ	351
47. Elena Trajanovska, Maja Gjurovikj, Biljana Ivanova - STANDARDS-BASED EDUCATION IN ACHIEVING LANGUAGE INTEROPERABILITY	357
48. Nina S. Ćeklić - NARRATIVE-STYLISTIC FEATURES IN THE NOVEL LETTERS TO DANILO KIŠ BY FILIP GAJIĆ	365
49. Уљянова Марина Алексеевна - ГЕНДЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СЕМАНТИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ СЛОВА ВЗГЛЯД	373
50. Славица Урумова-Марковска - ПРОСВЕТИТЕЛСКИОТ ЛИК НА СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ ВО ПРЕДАНИЈАТА И ЛЕГЕНДИТЕ	383
51. С.Н. Филошкина, Ж.А. Борискина - АВТОР В ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ (НА МАТЕРИАЛЕ КНИГИ Г. ГРИНА “Getting to Know the General. The Story of an Involvement”, 1984.)	391
52. Наталија Хабарова - АНГЛИЙСКИЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ В СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ	397
53. Ольга Швецова - ЯЗЫКОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ «ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОЭМЫ» А.С. МАКАРЕНКО	407
54. Васко Шутаров - КУЛТУРА И КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈА	415

ДРАМАТА ВО СРЕДЕН ВЕК КАКО ОСНОВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ НА КУЛТУРНИОТ ИДЕНТИТЕТ ВО АНГЛИЈА

Кристина Костова¹, Марија Крстева², Наталија Попзариева³, Крсте Илиев⁴, Драган Донеv⁵

¹Faculty of Philology, University “Goce Delcev” – Stip
kristina.kostova@ugd.edu.mk

²Faculty of Philology, University “Goce Delcev” – Stip
marija.krsteva@ugd.edu.mk

³Faculty of Philology, University “Goce Delcev” – Stip
natalija.popzarieva@ugd.edu.mk

⁴Faculty of Philology, University “Goce Delcev” – Stip
krste.iliev@ugd.edu.mk

⁵Faculty of Philology, University “Goce Delcev” – Stip
dragan.donev@ugd.edu.mk

Апстракт

Во Среден Век во Англија драмските активности не биле секуларни, туку се должеле на покровителство од религиозни институции. Средновековниот театар и неговите почетоци се длабоко вкоренети во литургијата. Токму црквите биле првите бини за литургиските драми и драматизации.

На црквено тло се поставувале различни драмски форми по повод одредени празници, а со цел да им се приближат библиските приказни на верниците.

Со време, самите верници почнале да се вклучуваат во изведбата на тие примитивни драмски форми. Литургиската драма станувала сè подолга и посложена. Драмските поставки постепено излегувале од црквата, па се издвоиле и нови форми во средновековната драма познати како миракули, мистерии, моралитети и тн.

Во овој труд ќе бидат прикажани различните драмски форми кои биле чести во Среден Век во Англија. Ќе бидат образложени нивните специфики, а ќе бидат наброени и разликите кои ги издвојуваат една од друга.

Токму драмата станува значител на културниот идентитет во Англија за време на ренесансата. Оттаму, иако аматерски изведена, средновековната драма во Англија е прилично значајна, затоа што претставува основа за понатамошниот развој на драмата во Англија.

Клучни зборови: Среден Век, литургиска драма, театар, миракули, мистерии, моралитети.

MEDIEVAL DRAMA AS THE BASIS FOR DESIGNATION OF CULTURAL IDENTITY IN ENGLAND

**Kristina Kostova¹, Марија Крстева², Natalija Popzarieva³, Krste Iliev⁴,
Dragan Donev⁵**

¹Faculty of Philology, University “Goce Delcev” – Stip
kristina.kostova@ugd.edu.mk

²Faculty of Philology, University “Goce Delcev” – Stip
marija.krsteva@ugd.edu.mk

³Faculty of Philology, University “Goce Delcev” – Stip
natalija.popzarieva@ugd.edu.mk

⁴Faculty of Philology, University “Goce Delcev” – Stip
krste.iliev@ugd.edu.mk

⁵Faculty of Philology, University “Goce Delcev” – Stip
dragan.donev@ugd.edu.mk

Abstract

Drama in medieval England was not secular because it sprung from the sponsorship provided by religious institutions.

Medieval theatre and its beginnings are deeply rooted in liturgy. The churches were the first stages for these liturgical dramas.

It was on church estate that different dramatic forms were set on the occasions of certain Christian holidays with the purpose to acquaint churchgoers with some biblical stories.

In time, churchgoers got involved in the performance of these primitive dramatic forms. Liturgical drama became longer and more complex. It gradually moved out of the church and new forms in medieval drama emerged, which are known as miracles, mysteries, moralities, etc.

The different dramatic forms which were quite common in Medieval England are going to be elaborated in this paper. The focus will be on their specificities, as well as the differences which distinguishes one from the other.

Drama is the signifier of cultural identity in England during the renaissance. Therefore, even though performed by amateurs, medieval drama in England is quite significant because it provides the basis for the further development of drama in England.

Keywords: *Middle Age, liturgical drama, theatre, miracles, mysteries, moralities.*

Средниот Век е доба која исто така е позната и како „темниот век“ или „темно доба,“ период кој траел приближно од V до XV век, а се смета дека во овој период културниот живот бил особено оскуден и сиромашен. Ова, се разбира, не е точно. Впрочем, пред да започне ренесансата, Англија веќе имала искуство и традиција со драмски изведби, а многу современи идеи за сценографија и поставеност на сцената потекнуваат токму од средовековната

театарска теорија и пракса. Театарските активности во Среден Век во Англија се должеле претежно на покровителството од религиозни установи. Впрочем, почетоците на средновековниот театар се длабоко вкоренети во литургијата. Во овој труд ќе бидат елаборирани неколку видови драмски изведби кои биле особено чести за време на Средниот Век во Англија, а кои биле поврзани со покровителство на Црквата.

Црквите со своите олтар, сакристија, хор и капели биле првичната „сцена“ за овие литургиски драми и драматизации. (Беринг, 2017). Уште во десеттиот век црквата во Англија вметнувала музички композиции во рамките на редовните црковни служби, коишто понекогаш биле придружувани и со драмски активности. Некои свештени лица почнале да експериментираат со примитивни драмски форми кои се изнедрувале околу прашањето „Кого барате?“ или *Quem quaeritis*. Според одредени стручњаци и познавачи на средновековната драма, токму ова се смета за почетна точка на средновековните литургиски драми (Фернандо, 2016). Станувало збор за средновековна велигденска литургија која се изведувала претежно на латински јазик, а која била своевидна драматизација на посетата на гробницата на Исус. Црквата особено се занимавала со покровителство на драмски активности на одредени празници, како што се тоа Божиќ, славењето на Мудреците од Исток, Распен Петок, Денот на христовото погребение, Велигден и сл. (Гаус, 2010). Причината за ова била да им се приближат библиските приказни на луѓето, кои во најголем дел биле неписмени, а дури и за писмените тежок бил пристапот до книги, имајќи предвид дека машина за печатење сè уште не постоела.

Сите овие настани од библијата биле поставени на сцена пред верниците. Постепено, учесниците во изведбата вметнувале и едноставни костими и гестикулации. Иако вакви изведби имало за Велигден, божиќната литургиска драмска активност најмногу напредувала, најверојатно поради верските забрани поврзани со претставувањето на воскреснувањето кои подоцна се појавиле. Веќе во дванаесеттиот век, божиќната литургиска драма била долга и сложена, а биле создадени литургиски драми и за други настани во верскиот календар. Некои од литургиските драми биле изведувани на англиски, други на латински јазик. Припадноста на општествени слоеви, возрасни граници, различни полови и слично не претставувале ограничувања, па публиката била мешавина од носителки и носители на различни демографски обележја.

Како што изминувало времето, така кратката драмска форма на дијалогот *Quem quaeritis* базиран на христовото воскресение се развило во долга серија од драмски форми кои вклучиле библиски, но и секуларни наративи. Домашниот говорен јазик станувал сè поприсутен и го истиснувал латинскиот јазик. Со воведувањето на домашниот говорен јазик во литургиските драми, краткиот дијалог *Quem quaeritis* станал подолг. Подолгата велигденска претстава целосно се развила во т.н. пасија, во која биле додадени други теми за исусовото страдање и смрт кои биле поставувани на сцена и пред публика на Распен Петок. (Фернандо, 2016)

На почетокот на тринаесеттиот век, во Англија на различни верски празници и фестивали во текот на целата година биле изведувани значително долги и комплексни литургиски драми. Ова било случај и со други земји во Западна Европа.

Драмските поставки лека полека излегувале од црквата, прво во црквените дворови, а потоа и надвор од нив. Драмите кои првенствено биле поставувани за време на велигденските и божикните литургиски прослави започнале да се организираат надвор од црквата и почнале да еволуираат во т.н. *cycle plays*, односно циклус од драмски поставки на одредени настани од Библијата. Латинскиот речиси целосно бил заменет од говорниот јазик, односно од англиски јазик. Од црквена драмата станала народна. Црквата имала сè помалку влијание, а контролата врз она што се поставува на сцена преминала во рацете на лаици, односно еснафите во нивните пазарни и занаетчиски места. Токму од овој и ваков развој се изнедриле двете форми на средновековна драма познати како *миракули* и *мистерии*, но и другите драмски форми, меѓу кои и моралитети. (Фернандо, 2016).

Најголем дел од мистериите имаат директна поврзаност со пасиите. Според Ц. В. Робинсон, овие драмски поставки се ориентирани кон „сликата на милостивост,“ а под влијание на монолозите на Исус Една од наједноставните мистерии била „Оплакувањето Христово“ (*The Lamentations of Mary*) во која е прикажана Богородица додека умира нејзиниот син. Ваквите мистерии биле изведувани на посебни сцени кои биле издигнати во јавни простори, на пазар или на плоштад, помеѓу куќите. Сцените се состоеле од три дела: рај, земја и пекол, а подоцна можеле да бидат отворени од сите страни, со што минувачите и публиката можеле да ги проследуваат драмските изведби од секоја страна кога се собирале околу импровизираната сцена. (Гаус, 2010)

Во четиринаесеттиот век драмските активности со религиозна содржина уште повеќе се развиле, и тоа во неколку англиски градови заземајќи неколку различни форми, меѓу кои не само моралитети и религиозни спектакли, туку и поворките *Corpus Christi*, но и комедии, фарси и карневалски претстави (Сајмс, 2009).

На почетокот на четиринаесеттиот век во Англија била воспоставена прославата *Corpus Christi*, а различни еснафски цехови се здружиле со црковните органи за да направат летен фестивал, којшто по природа бил и граѓански, и религиозен. На прославата редовно имало детално подготвени поворки. На различни еснафски цехови им биле доделувани настани од библиската историја на светот, за коишто занаетчиите подготвувале драмски изведби. Бројот на ваквите драмски изведби бил прилично голем, бидејќи имало многу еснафски здруженија во градовите. Текстовите за драмските изведби не биле напишани на латински, туку на англиски и биле засновани на средновековни раскажувања за библиската историја на светот. Драмските изведби биле постаувани на запрежни коли коишто се движеле низ градот и застанувале на различни локации пред различни групи луѓе (Бевингтон, 1980). Постојат ракописи од аматерските драмски поставки за ваквата прослава на прославата *Corpus Christi*. Тие ракописи се однесуваат на циклусите на драмски поставки во Јорк, Вејкфилд, Честер и др.

Поставувањето и изведбата на овие драмски активности претставувале настан во кој учествувале припадници од сите групи во заедницата – црквата, занаетчиите, градските власти, па дури и туристите. Еден пример за ваков циклус драмски изведби е оној во Јорк, кој бил посетуван од луѓе од целата земја. Токму од циклусот драмски изведби во Јорк се зачувани ракописите од 48 такви драмски поставки, а пресметано е дека нивната изведба траела некаде околу 13 часа.

Активностите околу Corpus Christi поставиле добра основа за еволуирање на религиозно поставените драмски активности во секуларни театарски активности понатаму. Тоа се должело на фактот што во подготовката на овие настани не бил вклучен само клерот, туку, напротив, сè повеќе било вклучено населението преку своите занимања. Најчесто се знаело која библиска приказна треба да биде изведена од одредени занаетчи. Самиот избор на еснафите бил мошне логичен: библиската приказна за градење на ноевата арка ја поставувале столарите; поставувањето на христовото чудо познато како „хранење на 5.000“ во кое Исус Христос множи мал дел од храната - пет парчиња јачменски леб и две мали риби - што едно момче го понудило од својот ручек во доволно храна за да се нахранат голем број луѓе, логично било обврска на пекарите; а, златарите биле задолжени за поставување на библиската приказна во која тројцата мудреци го посетуваат новородениот Исус и му подаруваат темјан, смирна и злато.

Освен драмските изведби од Corpus Christi, во Англија популарни биле и претставите за светци. Тие драмски изведби се разликувале од оние од Corpus Christi, бидејќи ги претставувале животите и чудата на индивидуални светци и маченици, а не библиската историја на светот. Ваквите драмски изведби се познати и како миракули, а од преживеаните ракописи, најмногу од нив се однесуваат на животите на Дева Марија или Свети Никола. Според истражувањето на Е.К. Чемберс на ракописите на миракулите, тој „циклус“ на драмски изведби започнувал од „Создавањето на светот“ до „Судниот ден“. Авторот обезбедува листа на ракописи а миракули кои се изведувале од страна на еснафот во Јорк, но и во Таунли, Ковентри и Корнвал. Меѓу нив имало и драмски поставки со наслови како „Преобратувањето на Свети Павле“, „Света Марија Магдалена“ и „Масакрот на невините.“ (Фернандо, 2016)

Моралните драми или моралитетите се уште еден важен жанр што ја зацврстува традицијата на драмски изведби во Англија. Моралитетите опсежно ја користеле алегијата и опстојале до шеснаесеттиот век, па можеле да извршат директно влијание врз доцната елизабетанска драма. Моралитетите раскажувале приказна за духовна борба и крајна победа врз гревот, на начин на којшто можела да биде приспособена на актуелните религиозни и општествени полемики. Едноставната приказна за борба помеѓу доброто и злото служела како механизам за насликување на различни општествени феномени на шеснаесеттиот век. Во поставката и во глумењето, моралните драми служеле како значаен преод од доцната средновековна религиозна драма кон драмата од шеснаесеттиот век. Иако моралитетите не се директно поврзани со пасиите, сепак вреди да се истакне нивната поврзаност со миракулите, како и фактот дека моралитетите еволуирале токму во времето на Corpus Christi. Тие се развиле од миракулите и заедно со нив претставуваат значаен дел од средновековната драма. (Потер, 1975).

Иако засновани на религиозни приказни и активности, сепак постојат разлики меѓу миракулите и моралитетите. Имено, миракулите поставуваат на сцена некоја морална вистина заснована на библиски приказни. Тие претставуваат драмски циклус на историски настани и ликови како Адам и Ева, Херод и Пилат итн. Од друга страна, пак, во моралитетите или моралните драми ликовите се стереотипизирани како седумте смртни гревови, односно сладострастие, гордост, алчност, завист, дрчност, гнев и мрзливост (Кингхорн, 1968).

Жанровите миракули, мистери и моралитети не го добиле тоа име во времето кога биле изведувани, туку многу подоцна. Имено, употребата на зборот „мистерија“ во драмски контекст е релативно нова, односно од осумнаесеттиот век, кога бил обновен интересот во „старите драми,“ па овие поими биле позајмени од стручњаците од Франција. Ова не се современи театарски поими. (Колиер, 1831).

Факт е дека драмските активности во Англија за време на Средниот Век биле во својата основа црковни и поврзани, на еден или друг начин, со религија. Но, интересно е што и покрај сите ограничувања и забрани кои ги наметнувале црковните водачи, токму христијанската црква била своевидна колевка на средновековната драма. Драмскиот аспект на овие активности е многу позначаен за понатамошниот развој на секуларната драмска активност во Англија.

Драмската активност во Англија се развивала во различни правци, коишто не секогаш биле поврзани со религиозната драма на Средниот век. Во Англија проструило влијание и од античката класика, но и од актуелните случувања во Западна Европа. За развојот на драмската активност особено значајни биле секуларните видови на драмска претстава и забава, коишто биле наменети за благородниците, најчесто во кралскиот двор. Обновениот интерес во античката класика, зародишот на нови идеологии, зголемената општествена мобилност и многу други општествени импулси биле одразени во раната тудорска хуманистичка драма. Оваа благородничка и интелектуална драма била сочинета од инспирации и „позајмици“ од веќепостоечки драмски жанрови, како моралната драма, дворските „маски“, секуларните фарси или романи, па дури и од изведбите од Corpus Christi и од претставите за светци.

Јасно е дека кога денес се зборува за театарската историја на Англија постои еден неточен метанаратив кој дава предност и привилегија на бројните записи од XV и XVI век за кои се смета дека се своевиден дока за зголемената драмска активност токму затоа што биле документирани. Крајно, тие и во времето кога биле изведувани биле импровизирани, а не со до детали напишани драмски текстови, не целосно контролирани и дефинитивно не биле комерцијални, туку само повремено профитабилни (Сајмс, 2009). Токму недостатокот на пишани драмски текстови е причина зошто изучувањето на овие постари драмски практики претставува поголем предизвик.

Иако вакви драмски активности имало низ речиси цела Европа за време на Среден Век, сепак токму во Англија тие послужиле како цврста основа за продолжување и усовршување на драмската и театарската дејност. Неретко се зборува за улогата на драмата во конструкцијата на англискиот, па и британскиот идентитет.

Кон крајот на шеснаесеттиот век, драмските активности, толку долго присутни во Англија, еволуирале и се усовршиле. Досегот на драмските пораки и влијанието на драмите биле мошне големи. Интересот за драмски изведби во Англија растел, а драмата еволуирала во нови видови, како рани комедии и рани трагедии. Во раните комедии и раните трагедии се соединувале, а некогаш и се судирале домашните и неокласичните драмски традиции. Експериментирањето со влијанија од различни видови драмски изведби стимулирало постојано напредување и развој на драмската активност во Англија. Долгата и разнолика драмска традиција служела како добра подлога за понатамошниот раст на досегот на пораките од драмските изведби.

Печатот во образувањето на идентитетот кој го оставиле ренесансните драми е често образложуван. Но, не смее да се занемарат и влијанието и важноста на драмските активности од Среден Век, кои несомнено дале конкретна насока за развој на драмата кон тоа да таа добие статус на сеприсутен општествен белег и означувач на културниот идентитет во Англија.

Користена литература:

1. Bering, Piotr. "Staging in the Medieval Theatre and Text". *Symbolae Philologorum Posnaniensium Graecae et Latinae*, XXVII/3 • 2017, pp. 29-34
2. Bevington, David M., ed., *The Complete Works of Shakespeare*. USA: Scott, Foresman and Company, 1980
3. Chambers, E.K. *The Medieval Stage*, vol. II, London: Oxford University Press, 1903.
4. Collier, John Payne. *The History of English Dramatic Poetry to the Time of Shakespeare; and Annals of the Stage to the Restoration*, 3 vols. London, 1831.
5. Fernando, P. Wijith Rohan. "The Origin of the European Medieval Drama". *International Journal of Scientific Research and Innovative Technology*, III/1, 2016, pp. 100-116
6. Gauss, E.F.L. "The So-called Mystery Plays," *The Open Court*: Vol. 1900 : Iss. 7 , Article 3. 2010
7. Kinghorn, A.M. *Mediaeval Drama: Literature in Perspective*. London: Evans Brothers, 1968.
8. Potter, Robert. *The English Morality Play: Origins, History, and Influence of a Dramatic Tradition*. London: Routledge & Kegan Paul, 1975)
9. Robinson, J. W. "The Late Medieval Cult of Jesus and the Mystery Plays," *Publication of Modern Language Association* 80, no. 5, 1965.
10. Symes, Carol. "The History of Medieval Theatre/Theatre of Medieval History: Dramatic Documents and the Performance of the Past". *History Compass*. Vol. 7 : Iss. 3, pp. 1032-1048